משניות מבוארות

מסכת סנהדרין פרק ז

כ"ז אדר

אחד, הבא על האם בשוגג ואביו כבר מת חייב עליה שתי חטאות, אחת משום אם ומשום אשת אב דבכולהו עריות כתיב בהו קרא וכתיב בהו חלופ חטאות, ואפילו בגופי אחד. רבי יהודה אומר הבא על אמו אינו חייב אלא משום האם בלבד, דדרשו שם (ויקרא יח, ז) "ערות אמך לא תגלה אמך

היא" משום אמו אתה מחייבו ולא משום אשת אב. הבא על אשת אב כשבעיא בחיים לא נתגרשה, חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש. הבא על אשת האב, חייב משום אשת אב ומשום אשת איש. הבא על אשת האב, בין לאחר מיתת אביו, בין לאחר מיתת אשתו מן הארוסין, בין מן הנשואין, דכיון שקידשה הן, דגמרינן (קידושין כ, א) "יקח" מקיחה דשדה עפרון, דכתיב (בראשית כג, יז) "נתתי כסף השדה קח ממני". הבא על כלתו הוא אשת בנו, חייב עליה שתים משום כלתו ומשום אשת איש, שקבע עליה כלתו משום כלתו בין לאחר מיתת בנו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין, כיון שקדשה אשתו היא. הבא על הזכור ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה עליה, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, ולמה אמרה תורה (ויקרא כ, טז) "והרגת את האשה ואת הבהמה", אלא לפי שבאת לאדם לאדם מכשול עון על ידה, לפיכך אמר הכתוב, תסקל. דבר אחר שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה. דחס הקדוש ברוך הוא על כבוד הבריות. ה) המגדף את ה' אינו חייב עד שיקרבו את השם, אבל בכנוי או אפילו שמע מאחר שהזכיר שם ה' וברכו, פטור, שנאמר (ויקרא כד, טז) "ונקבו שם יומת" שיברך השם בשם. אמר רבי יהושע בן קרחה בכל הן דנין את העדים בכנוי. בבדיקת העדים דנין בכנוי שהיו שואלין אותו בלשון זה, האיך אמר יכה יוסי את יוסי. נגמר הדין ובאו לומר חייב הוא, לא היו הוזרין אותו בכנוי. שאמר, אלא מוציאים אין בל האדם לחוץ דנאמר להשמיע ברכת ה' לרבים. ושואלין את הגדול שבהם ואומרים לו אמר מה ששמעת בפרוש, והוא אומר מה ששמע, והדיינים עומדין על רגליהם בגדיהם, דכתיב (מלכים-ב יח, ח) "ויבא אליקים בן חלקיה וגו' קרועי בגדים". ולא מאחין, והשני אומר אף אני כמותו שמעתי, והשלישי אומר אף אני כמותו שמעתי. ואין צריכין להזכיר עוד פעם את השם. ו) המוכה עבודה זרה, אחד המוכה בדבר שעבודתה בכך, ואחד המוכה ואחד המקטר, אפילו אין דרך עבודתם בכך, חייב, ואחד המנסך ואחד המשתחוה, דבאחד מארבע עבודות אלו חייב אפילו אין דרך עבודתם בכך, ואחד המכבלו עליו לאלוה חייב אפילו באמירה, דכתיב (שמות כב, ח) "ויזבחו ולא ויאמרו אלה לאלהיך", וכן והאומר לו אלי אתה בפניו, ומכבלו לאלוה אפילו שלא בפניו. אבל המגפף מחבק והמנשק והמכבד, שמנקה הרצפה, זורק מים להשכיב העפר,

הבא על האם, חייב עליה משום אם ומשום אשת אב. רבי יהודה אומר, אינו חייב אלא משום האם בלבד. הבא על אשת אב, חייב עליה משום אשת אב ומשום אשת איש, בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על כלתו, חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש. בחיי בנו בין לאחר מיתת בנו, בין מן הארוסין בין מן הנשואין. הבא על הזכור ועל הבהמה, והאשה המביאה את הבהמה עליה. אם רבי יהושע בן קרחה, בכל יום דנין את העדים בכנוי כיצה יוסי את יוסי. נגמר הדין, לא הוזרין בכנוי, אלא מוציאים אין כל האדם לחוץ ושואלים שבהן ואומרים לו אמור מה ששמעת בפרוש, והוא אומר, והדיינים עומדין על רגליהן וקורעין ולא מאחין. והשני אומר אף אני כמוהו, והשלישי אומר אף אני כמוהו: ו הועבד עבודה זרה, אחד הועבד, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה, ואחד המכבלו עליו לאלוה, והאומר לו אלי אתה. אבל המגפף והמנשק והמכבד והמדברין והסך והמבלבש ולא מעבר אל המגפף והמנשק והמכבד והמדברין והסך והמבלבש בשמו, עובר בלא תעשה. הפוגר עצמו לבעל פעור, זו היא עבודתו. הזורק אבן למרקוליס, זו היא עבודתו: ז הנותן מזרעו למלך, ולא העביר באש. מסר למלך ולא העביר באש, שימסור למלך ולא מסר למלך, אינו חייב עד שימסור למלך ולא מסר למלך, אינו חייב עד שימסור למלך והעביר באש. שנאמר (דברים יח, י) "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש", מה העברה האמורה כאן באש אף העברה האמורה כאן באש. בעל אוב זה פיתום שלוקים בגלולה של מת לאחר שנתעבד הבשר ומקטיר לה ושואל ממנה עתידות והיא משיבה. פיתום שם המשיח, שנאמר (שמואל-ב ה, ז) "המדבר שחיו" ואומר (שם) "ויבקש דוד לראות את ה' ויאמר אליו אל תירא כי אם בקר תבקר אותו". ואומר (שם) "ויבא אליקים בן חלקיה וגו' קרועי בגדים". ולא מאחין, והשני אומר אף אני כמוהו שמעתי, והשלישי אומר אף אני כמוהו שמעתי. ואין צריכין להזכיר עוד פעם את השם. ו) המוכה עבודה זרה, אחד המוכה בדבר שעבודתה בכך, ואחד המקטר, אפילו אין דרך עבודתם בכך, חייב, ואחד המנסך ואחד המשתחוה, דבאחד מארבע עבודות אלו חייב אפילו אין דרך עבודתם בכך, ואחד המכבלו עליו לאלוה חייב אפילו באמירה, דכתיב (שמות כב, ח) "ויזבחו ולא ויאמרו אלה לאלהיך", וכן והאומר לו אלי אתה בפניו, ומכבלו לאלוה אפילו שלא בפניו. אבל המגפף מחבק והמנשק והמכבד, שמנקה הרצפה, זורק מים להשכיב העפר,

כ"ז אדר

מסכת סנהדרין פרק ח

ולא נשואה. והיא בבית אביה, דכתיב (דברים כב, כא) "לזנות בית אביה", שאם מסר האב לשלוחי הבעל, הבא עליה בסקילה. בא עליה שנים, הראשון בסקילה והשני בחנק, דהיא כבר בעולה, והיינו דשכיבא ראשון בין בעל בין בעולה, וכן בפר"מ. וקצת קשה מאי קא משמע לן דבדלא בעולה היא. ועיין תוי"ט בשם רש"י דמיירי שבאו עליה שלא בדרכה, והרע"מ בתחלת המשנה כתב דאם באו עליה שלא בדרכה אפילו עשרה, כלם בסקילה, עיין שם. י) המסית, זה הדיוט שהסית, המסית את הדיוט, דאלו נביא המסית את הנביא מיתתו בחנק, וכן המסית את הרבים מיתתו בחנק. כיצד מסית אמר לו יש יראה במקום פלוני, כך אוכלת כך שותה, כך כך יבוא לעובדיה, כך מריעה לכרחיקיה. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם, אין עושין מארב עליהם לתפסם, חוץ מזו, הינו חוץ ממיתה זו. ואם אמר לשנים יחד והן עדיו ואפילו לא התרו אותו, מכאיון אותו לבית דין וסוקלין אותו. אמר לאחד לעבד עבודה זרה, והרי אין ממיתין אותו על פי עד אחד, לכן יש לרמותו בדברים, והוא הניסת אומר לו יש לי חברים רוצים בכך, ולך ידי כך יבוא לומר כך בפני שנים וימיתו אותו. אם יכול המסית ערום, הינו חכם ואינו יכול לעבד בפנים שאומר שאינו רוצה לדבר בפני אחרים שיראה שמא יעידו עליו, מכמינין לו עדים אחורי הנדר והוא אומר לו אמר מה שאמרת לי ביחוד שאין איש עמנו, והלה המסית אומר לו, והוא הניסת אומר לו איך נניח את אלקינו שבשמים ונלך ונעבד עצים ואבנים. אם חוזר בו המסית, הרי זה מוטב, ואם אמר כך היא הוכתינו וכך יפה לנו, המומתין מאחורי הנדר מביאין אותו לבית דין וסוקלים אותו. האומר אעבד הרי מסית, וכך האומר אלך ואעבד, נלך ונעבד, כל אלו בכלל, וכן האומר אזבח, אלך ואזבח, נלך ונזבח, אם אמר אקטיר לעבודה זרה, או אלך ואקטיר או נלך ונקטיר, וכן אם אמר אנסך או אלך ואנסך או נלך ונסך, וכן אם אמר אשתחוה או אלך ואשתחוה או נלך ונשתחוה, כל אלו בכלל. אבל המדיח לרבים, זה האומר נלך ונעבד עבודה זרה בלשון רבים. ויש בזה כמה דברים שאינו שוה בהן למסית ליחיד, ומפרשין לקמן פרק יד משנה ד (תפארת ישראל).

יא) המכשף שהוא בסקילה, דזוקא **הנושה מעשה בכשפים חייב, ולא האוחז את העינים**, שאוכלה לבריות וכו', ואינו עושה כלום. פטור מן המיתה **וחייב מלקות לחשיב ליה מעשה. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע** לפרש דברי הנא קמא, **שנים לוקטין קושאין בפניו בדרך כשוף, אחד מסיח ולוקט ופטור, ואחד נוטה מעשה**, שלקטו קשואים **מנמש** והוא **חיב, והואחז את העינים** הראה לנו כאלו לוקטו וקשואים לא

פרק ח א) בן סורר ומורה שדיינו מפורש בתורה (דברים כא, חמ): **כי יהיה** לאיש בן סורר ומורה" ונסקל, **מאימתי** הוא **נעשה בן סורר ומורה, משביעא שתי שערות** והוא בן שלשלה עשר שנים ויום אחד, אבל לפני זה אפילו הביא שתי שערות אינם סימנים דשומא בעלמא הוא, ומשביעא שתי שערות **ועד שיקיף זקן התחתון ולא העליון** והינו שערות **המשיכה** לגדר, **אלא שדברו חכמים בלשון נקיה**, ולכך קראו לשערות האלו בשם זקן. מצין שמשהקיף זקן **שנאמר** (שם) "**כי יהיה לאיש בן**", ומשהקיף זקן **בן סורר ומורה**, **ונקרא** (שם) "**בנקבו שם יומת**" "ונוקב שם", אם אינו עניין למגדף, דהא כתיב, ללמד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקלל בשם. **ט) הבא על נערה המאורסה, אינו חייב עד שתהא נערה**, לא קטנה, פחותה מבת י"ב שנים ויום אחד. ולא בוגרת, שעברה עליה י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד. וצריכה שתהא **בתולה ולא בעולה. מארסה**

והיא בבית אביה. באו עליה שנים, הראשון בסקילה והשני בחנק: י המסית, זה היחיד שהסית, והמסית את היחידים, אמר לו יש יראה במקום פלוני, כך אוכלת, כך שותה, כך מטיבה, כך מריעה. כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם, אין עושין מארב עליהם לתפסם, חוץ מזו, הינו חוץ ממיתה זו. ואם אמר לשנים יחד והן עדיו ואפילו לא התרו בו, מכאיון אותו לבית דין וסוקלין אותו. אמר לאחד לעבד עבודה זרה, והרי אין ממיתין אותו על פי עד אחד, לכן יש לרמותו בדברים, והוא הניסת אומר לו יש לי חברים רוצים בכך, ולך ידי כך יבוא לומר כך בפני שנים וימיתו אותו. אם יכול המסית ערום, הינו חכם ואינו יכול לעבד בפנים שאומר שאינו רוצה לדבר בפני אחרים שיראה שמא יעידו עליו, מכמינין לו עדים אחורי הנדר והוא אומר לו אמר מה שאמרת לי ביחוד שאין איש עמנו, והלה המסית אומר לו, והוא הניסת אומר לו איך נניח את אלקינו שבשמים ונלך ונעבד עצים ואבנים. אם חוזר בו המסית, הרי זה מוטב, ואם אמר כך היא הוכתינו וכך יפה לנו, המומתין מאחורי הנדר מביאין אותו לבית דין וסוקלים אותו. האומר אעבד הרי מסית, וכך האומר אלך ואעבד, נלך ונעבד, כל אלו בכלל, וכן האומר אזבח, אלך ואזבח, נלך ונזבח, אם אמר אקטיר לעבודה זרה, או אלך ואקטיר או נלך ונקטיר, וכן אם אמר אנסך או אלך ואנסך או נלך ונסך, וכן אם אמר אשתחוה או אלך ואשתחוה או נלך ונשתחוה, כל אלו בכלל. אבל המדיח לרבים, זה האומר נלך ונעבד עבודה זרה בלשון רבים. ויש בזה כמה דברים שאינו שוה בהן למסית ליחיד, ומפרשין לקמן פרק יד משנה ד (תפארת ישראל).

יא) המכשף שהוא בסקילה, דזוקא **הנושה מעשה בכשפים חייב, ולא האוחז את העינים**, שאוכלה לבריות וכו', ואינו עושה כלום. פטור מן המיתה **וחייב מלקות לחשיב ליה מעשה. רבי עקיבא אומר משום רבי יהושע** לפרש דברי הנא קמא, **שנים לוקטין קושאין בפניו בדרך כשוף, אחד מסיח ולוקט ופטור, ואחד נוטה מעשה**, שלקטו קשואים **מנמש** והוא **חיב, והואחז את העינים** הראה לנו כאלו לוקטו וקשואים לא

המברכין והמרחיין והסך והמבלבש והמקניע, בכל אלו **עובר בלא תעשה**, שהוא אין דרך עבודתה בכך, דכתיב בתורה "**ולא תעבדנה** שם" (שמות כא, כד) "**ולא תעבדם**", אם אינו עניין מיתה שכבר נאמר בעשרת הדברות, אם אינו עניין לבדרתה תבנה עניין לשלא בדרכה. **הנודר בשמו** הבא מן הנדר אמר לבעולה זרה **והמקטיר** שקשבע בשמו, **עובר בלא תעשה**, דכתיב (שמות כג, יז) "ושם אלהים אחרים לא תזכירו". **הפוגר עצמו לבעל פעור שמתריז** רעי לקניו, ואף על גב דאיכון לבזוי, **זו היא עבודתו**, **והיב חטאת על עבודה** זו, **וכן הזורק אבן למרקוליס, זו היא עבודתו** ואפילו נתכון לרגמו בשוגג, **שלא ידע שזו היא עבודתה, חייב חטאת**, ומקרא רש"י מהו מרקוליס שמעבדדין ג' אבנים אחת מכאן ואחת מכאן **ואחת** על גבן. **ז) הנותן מזרעו למלך אינו חייב עד שימסור למלך הינו שימסר בנו ליד המומרים, ויעביר באש, שמעבירו מצד זה לצד זה, מסר למלך ולא העביר באש ולא מסר למלך, אינו חייב עד שימסור למלך ויעביר באש.** שנאמר (דברים יח, י) "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש", מה העברה האמורה כאן באש אף העברה האמורה כאן באש. **בעל אוב זה פיתום** שלוקים גלולה של מת לאחר שנתעבד הבשר ומקטיר לה ושואל ממנה עתידות והיא משיבה. פיתום שם המשיח, שנאמר שהוא יוצא מבין כתפיו. ורע"ב גורס: "המדבר משחיו. ושני מינים הם, **ידעוני, זה המדבר בפיו**, שיש חיה בפיו שהוא "ידוע" וצורתה כצורת אדם בפניה ידיה ורגליה, והיא מחברת בטבורה לשרש היוצא מן הארץ, וכשלורגים לצוד אותה מורים בחיצים על הלבד עד שהיא נפקסת והיא מתה מיד, והיא קרויה בלשון חכמים בר נש דטורא, **הבא** אלו הנעשים מכשפות אלו **בסקילה, והנשאל בהם**, שבא ושואל למכשפים להגיד להם דבר העתיד, **באזהרה** דיש"א תפנו אל האובות" (ויקרא יט, לא), "ואזהרה דמכשפים עוביינהו מ"לא ימצא בך" (דברים יח, י), והתוספות כתבו דאזהרה המכשף הוא מ"אל תפנו" דכתיב בזה (ויקרא כ, ו) "הנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעוני וגו' והכרתי". ואזהרה לנשאל, הינו שבא למכשפים ושואלם, הוא מ"לא ימצא" (דברים יח, י), וכתיב בתריה (שם יא) "ושואל אוב וידעוני", וכן כתב הרמב"ם. **ח) המחלל את השבת, שנאמרו** שהוא בסקילה דזקא, **בדבר שחייבין על זדונו בלא התראה כרת, ועל שגגתו חטאת, המקלל אביו או ואמו, אינו חייב עד שיקללם בשם ה', קללם בכנוי,** כגון רחום וחנון וארך אפים, **רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים** עד שיקלל ה', מדכתיב (ויקרא כד, טז) "בנקבו שם יומת" "בנקבו שם", אם אינו עניין למגדף, דהא כתיב, ללמד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקלל בשם. **ט) הבא על נערה המאורסה, אינו חייב עד שתהא נערה**, בת י"ב שנים ויום אחד. **בתולה ולא בעולה. מארסה**

ולא הבעל אלא **בעל** אחר, **בין בעל בין אב, ובין בעל בין אב, אינו חייב עד שתהא נערה המאורסה**, ואינו חייב אלא בנערה המאורסה, אבל לא בנערה בתולה מארסה

האובות" (ויקרא יט, לא), "ואזהרה דמכשפים עוביינהו מ"לא ימצא בך" (דברים יח, י), והתוספות כתבו דאזהרה המכשף הוא מ"אל תפנו" דכתיב בזה (ויקרא כ, ו) "הנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעוני וגו' והכרתי". ואזהרה לנשאל, הינו שבא למכשפים ושואלם, הוא מ"לא ימצא" (דברים יח, י), וכתיב בתריה (שם יא) "ושואל אוב וידעוני", וכן כתב הרמב"ם. **ח) המחלל את השבת שאמרו** שהוא בסקילה דזקא, **בדבר שחייבין על זדונו בלא התראה כרת, ועל שגגתו חטאת, המקלל אביו או ואמו, אינו חייב עד שיקללם בשם ה', קללם בכנוי,** כגון רחום וחנון וארך אפים, **רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים** עד שיקלל ה', מדכתיב (ויקרא כד, טז) "בנקבו שם יומת" "בנקבו שם", אם אינו עניין למגדף, דהא כתיב, ללמד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקלל בשם. **ט) הבא על נערה המאורסה, אינו חייב עד שתהא נערה**, בת י"ב שנים ויום אחד. וצריכה שתהא **בתולה ולא בעולה. מארסה**